

Bidrag till kännedomen om svenska Coleoptera. 3

Av

STIG LUNDBERG

Bembidion nigricorne Gyll. Under snösmältningen våren 1957 passade jag på att ta reda på en del av de skalbaggar, som flöto omkring i hjulspår på flygfältet vid Kalix. Fick därvid tag på några *Bembidion*, vilka vid artbestämningen 1958 visade sig vara *Bembidion nigricorne*. Då denna art tidigare endast tagits i enstaka exemplar i Halland, Göteborg, Närke och Hälsingland och ansetts som ytterst sällsynt, besöktes lokalen den 5.10.58. för en närmare undersökning. Redan efter några minuter lyckades jag hitta ett exemplar, som, trots att det ej var mer än c:a $+5^{\circ}$, livligt sprang omkring. Ytterligare 2 ex. togs springande medan 9 låg under småstenar och brädlappar. Vid ett senare besök den 19.10 påträffades på en halvtimme 20 ex., den 17.9.59 togs 26 ex. och 30-talet ex. den 11.10.59. Troligen kan obegränsade mängder tagas på lokalen ifråga. Flygfältet, som endast användes vid enstaka tillfällen, ligger i södra kanten av Kalix samhälle och utgöres av ett öppet fält glest beväxt med kruståtel (*Deschampsia flexuosa*) och en kortväxt björnmossa (*Polytricum juniperinum?*). Underlaget består av sandig lera, delvis inblandad med fint grus och enstaka mindre stenar. Arten anses uppträda på ljungmarker, vilket alltså ej är fallet där. Vanligen låg exemplaren parvis under småstenar och brädbitar; i ett fall fanns dock ej mindre än 6 *Bembidion nigricorne* och 2 *Bembidion quadrimaculatum* L. under samma sten. Förutom *Bembidion*-arterna har hittills följande Coleoptera påträffats på fältet: *Bradycellus collaris* Payk., *Harpalus aeneus* F., *Amara Quenseli* Schönh., *torrida* Ill., *eurynota* Panz., *Metabletus truncatellus* L., *Bledius fracticornis*, *Salpingus ater* Gyll. (talrikt), *Coccinella 11-punctata* L. (även var. *brevifasciata*) samt *Syncalypta paleata* Er.

Agonum Mannerheimi Dej. Totalt 12 exemplar påträffades på en lokal vid Marsjärv, 3 mil N Överkalix; dels 1 ex. under barken på en björkstubbe 1,5 m högt och 1 ex. under barken på en grov asplåga den 30.7.59, dels 9 ex. under barken på en och samma granlåga (c:a 8 m lång och endast 1 dm i diameter vid roten) samt 1 ex. under barken på en stående torrasp c:a 1,5 m högt den 6.8. Lokalen ifråga utgöres av en tät ungskog av björk och gran med enstaka grova döende aspar, några vindfällan av asp och smågranar samt stubbar av björk och asp.

Dytiscus latissimus L. 1 ex. påträffades nästan oskadat i magen av en harr, som fångats i Kalixälven ovanför Kalix hösten 1958.

Agathidium pallidum Gyll., 1 ex. hävdades den 9.7.55 på en äng i en skogs-

Flygfältet i Kalix, lokal för *Bembidion nigricorne*, av vilken flera exemplar tagits just vid dessa tallar. Foto: förf.

glänta intill Kalixälven vid Kamlunge, f.ö. samma lokal som *Scymnus limbatus* Steph. tagits på (Ent. tidskr. 1956, sid. 183).

Agathidium discoideum Er. Har visat sig förekomma tämligen allmänt i Kalix—Överkalixtrakten på svampen trollsmör, *Fuligo septica*. Således togs 9 ex. den 27.8.58 på en björkstubbe och 7 ex. den 28.8 på en aspstubbe tillsammans med 4 *Agathidium arcticum* Thoms. Dessutom hittades 1 ex. den 27.8 på undersidan av en svamp (*Polyporus pinicola*) på en torkande gran.

Ebaeus pedicularis F. Ur några granklampar, starkt angripna av *Xylita laevigata* Hellenius och *Anobium Thomsoni* K., tagna vid Överkalix kläcktes 1 ex. av *Ebaeus pedicularis* den 25.3.57. Bitarna hade förts in i rumsvärme c:a 1 månad tidigare.

Athous subfuscus Mull. En puppa, som togs den 7.8.56 under barken till en granlåga vid Överkalix, kläcktes den 23.8 och visade sig vara denna art.

Hypnoidus arcticus Cand. 1 ex., det första i Ly lpm, togs den 26.6.58 i uppskyl vid stranden av Laisan norr om Tärna.

Agrilus paludicola Krog. Har visat sig förekomma tämligen allmänt i Kalix—Överkalixtrakten. Arten är tidigare i Sverige endast tagen vid Torne-träsk, men med hänsyn till den vidsträckta utbredningen i Finland var fyndet väntat. Utvecklingen tycks i Norrbotten vara tvåårig och kläckningen torde normalt ske i slutet av juni—början av juli. När angreppen först påträffades vid Kalix i mitten av juli 1958 fanns endast färska flyghål och ej fullväxta larver. I augusti innan dvärgbjörkriset ännu börjat rodna avslöjades angreppen lätt på döende löv. Ur en stam, som togs in i värme den 19.12, kläcktes ett ex. den 6.2. Dessutom håvades 1 ex. den 9.7.59 och 4 ex. den 15.7 på samma lokal.

Hypocopris lathridioides Motsch. Allmän vid sållning av myrstackar på stora öppna myrar i Överkalixtrakten.

Cryptophagus Lysholmi Munst. Har som nämnts i Ent. tidskrift 1958, sid. 277—278 visat sig förekomma i bl.a. tallstubbar i gnagmjöl efter diverse insekter och av larver, som tillvaratogs hösten 1958 kläcktes 2 ex. i början av juli 1959.

Liesthes seminigra Gyll. 50-talet ex. iaktogs den 24.5.58 under barken på en liggande torrasp med angrepp av stockmyror.

Ernobius nigrinus Sturm, 1 ex. slaghåvat i plantbestånd den 8.7.59 på tallhed vid Lantjärv, Kalix.

Anobium Thomsoni Kr. Allmän i döende granar i Överkalixtrakten, där utvecklingen är minst 3-årig normalt. Larven lever i yttre veden ofta på barkfallna delar av gärna solexponerade stammar, där den gräver slingrande gångar tätt packade med gnagmjöl. Arten kläcks normalt i senare hälften av juli i Överkalixtrakten och bl.a. höggs 40-tal ex. den 17.7.59 fram ur puppkamrarna, vilka dock dessutom flera ex. redan lämnat.

Anobium emarginatum Duft. Likaledes allmän på gamla grovbarkiga granar vid Överkalix. Denna art utvecklas dock uteslutande i barken på normalt friska träd och tycks ha mycket oregelbunden kläckningstid. Sålunda har på samma gran påträffats imagines såväl mitt på vintern som i mitten av juli.

Pytho kolwensis Sahlb. På den lokal vid Överkalix, som beskrives i Ent. tidskr. 1955, sid. 166 och 1957, sid. 184, togs 6 imagines och 4 puppor den 20.8.56 liggande under barken på grova vindfällan av gran. 2 av pupporna kläcktes den 21.8 och dessa imagines levde fortfarande den 26.9, då de emellertid var mycket tröga. 2 imagines, som togs den 5.9 liksom 2 den 14.9 lågo fortfarande kvar under barken i puppkamrarna, vilket tyder på att arten kan övervintra som imago. Av allt att döma är det endast en bråkdel av larverna, som utvecklas till imagines beroende på kravet på rätt fuktighet.

Rabocerus Gabrieli Gerh. En puppa, som påträffades i förnan under en av brand dödad gran vid Överkalix i juni 1957, resulterade i 1 ex. av denna art.

Salpingus bimaculatus Gyll. Totalt 13 ex. ha nu påträffats av denna trevliga art, som visar att den övervintrar som imago under barken på nedre(?) delen av gamla grova tallar. Dessutom togs en hane den 26.8.58 c:a 6 m högt upp i en tall vid Överkalix under barken på en torkande tallgren med angrepp av bl.a. *Pogonachaerus decoratus* Frm.

Stenotrachelus aeneus Payk. Arten utvecklas, som bl.a. Palm beskrivit, vid rothalsen och på rötterna av brända björkar, men arten är ej heller ovanlig under barken på rötterna av döende granar ofta tillsammans med *Pachyta* lamed-larver.

Pachyta lamed L. Beskrivningen av utvecklingen och larven har gjorts av Thure Palm i Ent. tidskr. 1956, sid. 244 och 1957 sid. 135. På sid. 136 nederst nämner Palm bl.a. att jag i Norrbotten i ett fall konstaterat arten på en bränd gran. Senare undersökningar har visat att arten på vissa lokaler förekommer direkt allmänt just på rötter av brända granar. Förpuppningen försiggår i förnaskiktet vid rotbenen eller ofta upp till 1 m från närmaste rot. Vanligen ligger den djupare än vad som är fallet med *Acmaeops*arterna *pratensis* och *septentrionis*, som ofta förekommer vid samma granar. På en lokal mellan Forsmark och Gardvik i Ly lpm påträffades således under en timmes letande den 28.6.58 förutom 50-tal *Acmaeops* puppor (*pratensis* och *septentrionis*) 20-talet puppor och förpuppningsfärdiga larver av *Pachyta lamed* och även några enstaka imagines. Utvecklingen sker avsevärt snabbare på brännorna och är ofta ej längre än två år mot minst tre år i normal granskog! Medan urskog av gran mer och mer försvinner och i normalt vårdade bestånd det är sällsynt med lämpliga utvecklingsträd för arten, råder det ingen brist åtminstone i inre Norrland på brännor där döende granar av

olika dimensioner ner till c:a 1 dm utgör lämpliga yngelträd. Anmärkningsvärt ofta har jag emellertid dessutom påträffat arten flygande på skarpa (torra) tallhedar där gran helt saknas och troligen sker utvecklingen även på tallrötter, vilket dock ännu ej kunnat konstateras.

Acmaeops septentrionis Thoms. C:a 50 ex. kläckta och arten tages lättast i mitten av juni om man med en kniv el.d. lätt skrapar i övre förnaskiktet runt brända granar. Puppen eller den förpuppningsfärdiga larven kan sedan kläckas hemma. Trots energiskt letande har jag ej lyckats få tag på arten i det fria, varken i blommor, flygande eller sittande på trädstammar. Möjligen sker svärmningen i skymningen. Vid ett flertal tillfällen har larven påträffats under barken på liggande torrgranar, men lättast hittar man arten på brännor. Arten har även ehuru sällsynt påträffats under barken på stående brandskadade tallar, vid ett tillfälle f.ö. tillsammans med *Acmaeops marginata* F. Sålunda togs den 10.6.59 ett 10-tal septentrionis- och 2 marginata-imagines i puppkammare intill varandra vid roten av en döende tall.

Formen av *Acmaeops septentrionis* med gulbruna täckvingar, ab. *alpestris* har förutom vid Överkalix även kläckts i flera ex. tillsammans med huvudformen i Ly lpm mellan Försmark och Gardvik (28.6.58).

Evodinus borealis Gyll. Två exemplar påträffades den 26.6.59 vid Kälvjärv, Överkalix i midsommarblomster (*Geranium silvaticum*) och ytterligare 8 ex. togs den 1.7 strax intill, samtliga i midsommarblomster tillsammans med bl.a. *Acmaeops pratensis* Laich, *Leptura inexpectata* Janss. & Sjöb. och *Judolia sexmaculata* L. Lokalen utgöres av en gammal urskog av gran med vindfällan och torrstubbar i ett nordostlut. Bland markvegetationen märktes förutom midsommarblomster, fjälltolta (*Lactuca alpina*) och skogsbräken (*Dryopteris spinulosa*). Skogen är på lokalen ifråga mycket tät och samtliga *Evodinus*-exemplar påträffades i de tätaste delarna trots att *Geranium* blomade rikligast i kanten mot en bränna endast 20-talet m ifrån. Ett kopulerande par togs dessutom den 7.7 mellan Seivomoutka och Sappisadsi i To lpm i en rönnblomma i kanten av en myr med dominerande björk och enstaka gamla granar. Tolta saknades, däremot fanns *Geranium*. Utvecklingen av såväl *Evodinus borealis* som den vanligare *interrogationis* är ännu ej känd. Möjligen lever larven på rotpartiet av exempelvis tolta eller andra örter.

Xylotrechus pantherinus Saven. I Ent. tidskr. 1955, sid. 168 omnämnes att en puppa av *Xylotrechus pantherinus* huggits fram den 3.4.55 ur en sälg, men att puppan var död (sönderfrusen?). Som det senare visat sig var puppan emellertid ej sönderfrusen utan orsaken var den att intagningen från kylan (omkring -20°) till rumsvärme medfört en ren sprängning av cellerna. Jag har vid ett flertal tillfällen råkat ut för samma fenomen då jag huggit fram larver av diverse cerambycider och tagit in dessa i rumsvärme från c:a -20° och ännu kallare. Uppvärmningen får alltså ej ske för snabbt utan måste göras försiktigt om larven skall överleva!

Mesosa nebulosa F. Döda små grenar av ek, som fortfarande satt kvar på stammarna, undersöktes den 10.7.56 i Fårösund, varvid flera cerambycid-larver påträffades. På imagofragment framgick att det var fråga om *Mesosa nebulosa*, en för Gotland ny art, och med hjälp av lupp kunde även kitin-taggen på larven iakttagas. En imago plockades fram ur puppkammaren den 23.8 i en av de grenar, som hemtagits och efter det grenarna förvarats i kyla mellan 15.9—27.10 åto ytterligare 2 exemplar sig ut 5. respektive 6.12. Arten

kan sannolikt övervintra som imago. Ur grenarna kläcktes f.ö. några *Hedobia imperialis* L.

På samma lokal vid Fårösund hittades även larver av *Pogonachaerus hispidulus* Pill. i grenar av hassel och några imagines kläcktes i slutet av juli. Släktingen *hispidus* L. förekom även allmänt i grenar av *Crataegus* och dessutom på Gotska Sandön i massor i döende grenar från äppelträd. *Pogonachaerus decoratus* Frim har visat sig förekomma tämligen allmänt i Kalix—Överkalixtrakten där utvecklingen sker i döende grenar och kvistar av grova tallar. En imago påträffades så sent som den 10.10.58 under en barkflaga på stammen till en brandskadad frötall i vars grenar även larver i puppkammare fanns. På en tallhed med gamla delvis halvdöda grova tallar iaktogs massangrepp och ur grenar hemtagna i juni 1959 kläcktes i mitten av juli 15-tal imagines. Angrepp iaktogs i samma grenar också av *Pogonachaerus fasciculatus*, men denna art var avsevärt sällsyntare.

Lamia textor L., *Oberea oculata* L. och *Tetrops proeusta* L. I en insektsamling sammanställd av en amatörentomolog Bengt Vidgren, Vitå, finns bl.a. dessa tre Cerambycider, vilka alla är nya för Norrbotten. *Lamia textor* i två ex. tagna den 20.6.54, Vitåfors och samma datum 57 vid Avafors. *Tetrops proeusta* den 21.6.47 vid Vitå och *Oberea oculata* den 27.7.46, Vitåfjärden. Den sistnämnda har jag hittat i form av några larver framhuggna ur en säl (Salix caprea) vid Överkalix den 9.4.58. Ett av de trevligaste fynden i Vidgrens samling utgöres av ett ex. av *Lixus paraplecticus* L., som togs genom trampning vid stranden av en liten sjö den 13.7.58 vid Siknäs, Töre. Nordgränsen för denna art flyttades genom detta fynd från Gästrikland nära 100 mil.

Cryptocephalus sericeus L. Under ett besök den 18.7.59 vid Sävisnäs, den enda lokalen i Norrbotten för ormbunken stor låstbräken (*Botrychium virginianum*) passade jag på att slaghåva i vegetationen varvid bl.a. två exemplar av en stor grön *Cryptocephalus* hamnade i håven. Med tanke på utbredningen på finska sidan trodde jag det var fråga om aureolus Suffr., som påträffats ända upp i Uleåborgstrakten. Besökte samma lokal den 20.7 för att om möjligt få tag på fler exemplar och hittade därvid 1 ex., som satt i blommande älggräs (*Filipendula ulmaria*) tillsammans med ett flertal *Anaspis frontalis* L. En senare undersökning av exemplaren, som utfördes av Strand gav som resultat att det ej var aureolus utan *sericeus*, vilket med hänsyn till svenska utbredningen (påträffad upp till Östergötland) och totala avsaknandet i Finland var synnerligen överraskande.

Luperus pinicola Duft. Tämligen allmän på tallhedar i Kalix—Överkalixtrakten. Svärmar i juli—augusti och slår då ner på grenarna till tallplantor. Fångas lättast genom slaghävning. Sålunda 50-tal den 22.7.58 vid Landsån, 1 ex. den 8.7.59 vid Lantjärv, Kalix och 6 ex. den 11.8.59 på Storheden, Vitvattnet.

För hjälp med bestämningar och kontroller vill jag framföra ett varmt tack till Kontorschef Andreas Strand, läroverksadjunkten Einar Klefbeck samt jägmästaren Thure Palm.